

ὁμως εὐρέθησάν τινες νὰ τὸ μεταχειρισθῶσι χάριν δοκιμῆς, ὅλος σχεδὸν ὁ γεωργικὸς κόσμος τοὺς ἐμιμήθη. Κατὰ τὸ 1852 ἐνθουμούμεθα ὅτι οἱ Πλακιῶται περιέπαιζον μὲ ἡμᾶς, θελήσαντας νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ εὐρωπαϊκὸν ἄροτρον μὲ ἓνα ἵππον· σήμερον δὲ σπάνιοι εἶναι οἱ Πλακιῶται, οἵτινες δὲν μεταχειρίζονται τὸ εὐρωπαϊκὸν ἄροτρον μὲ ἵππους θὰ καταστρέψῃς τ' ἀμπέλια σου μὲ τὸ θειάφι ἐφώναζον οἱ Πλακιῶται, ὅτε τὸ πρῶτον τοὺς μετεχειρίσθημεν πρὸς θείωσιν τῶν ἀμπέλων μας. Πέρυσιν δὲ ἡμεῖς μόνον δὲν ἐθειώσαμεν τὰς ἀμπέλους μας καὶ μετεμελήθημεν πικρῶς, ἐν ᾧ ὅλος ὁ κόσμος τὰς ἐθειώσε, καὶ ὠφελήθη μεγάλως. Καὶ δὲν ἀγνοεῖ βεβαίως ὁ σοφὸς Κύριος Ἀσλεβοῦδ καὶ οἱ συνέταιροί αὐτοῦ, πόσον χαϊδευμένοι ἀρρώστοι εἶναι σήμερον οἱ Ἕλληνες συμπατριῶταί του ἦσαν οἱ διαφθείραντες ἡμᾶς μὲ τὰ χαΐδια τῶν Βαυρῶν, Κάνιγγ καὶ ἄλλοι. Πόσον ἄρα γε δὲν ἤθελον μᾶς εὐεργετήσῃ ἤδη, ἀφοῦ ἔτυχε νὰ εἴμεθα χαϊδευμένοι ἀρρώστοι, ὁ Κύριος Ἀσλεβοῦδ καὶ οἱ συνέταιροί αὐτοῦ, ἐάν συνιστῶντες κερδοσκοπικὰς ἐταιρίας, ἤθελον ἐπιχειρήσῃ, π.χ. τὴν ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαίδος, τὴν καλλιέργειαν τῆς Ἰλίδος διὰ τοῦ θάμβακος, τὴν τομὴν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ ἄλλα ; ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἤθελον εἰσάξῃ τὸν πολιτισμὸν, καὶ ἄκοντας δὲ ἤθελον μᾶς ἀναγκάσῃ τότε νὰ ἀναγνωρίσωμεν καὶ πληρώσωμεν τὰ χρέη μας, ὡς τίμιοι ἄνθρωποι.

Περὶ γεωργικῆς ἐταιρίας.

Τὴν 10 Μαΐου κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀρχισυντάκτου τῆς Μελίσσης συνῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν διάφοροι συμπολίται, ἵνα συσκεφθῶσι πρὸς σύστασιν γεωργικῆς ἐταιρίας. Τὰ ἐπὶ τῆς συσκέψεως ταύτης μεταφέρομεν ἐκ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

« Προχθὲς τὴν Κυριακὴν ὡς προκηγγεžíλαμεν, συνῆλθον εἰς τοῦ ἀγίου Μητροπολίτου περὶ τοὺς πενήτηντα ἐκ τῶν προσκληθέντων ὑπὸ τοῦ Κ. Γούδα διὰ νὰ σχηματίσωσιν ἐταιρίαν κατὰ τύχην παρσευρέθησαν καὶ ὁ Κ. Φωτιάδης, Πρέσβυς τῆς Τουρκίας, μετὰ τοῦ πατρὸς του, οἵτινες ἐπῆγαν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Μητροπολίτου. Πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Κ. Γούδας καὶ διὰ συγκινητικωτάτης καὶ ἐμβριθοῦς ὁμιλίας ὑπέδειξεν ὅτι ἐκ φύσεως

μὲν τὰ πάντα εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἔπρεπε νὰ κατέχουν τὴν πρῶ-
την βαθμίδα μεταξὺ τῶν ὁμοειδῶν προϊόντων τῆς Δύσεως· ἔνε-
κα ὁμως τῆς ἐπιμελείας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδίως ἔνεκα τῆς
ὑπάρξεως πολλῶν ἑταιριῶν εἰς τὴν Δύσιν, αἵτινες ἐνισχύουν
καὶ βραβεύουν πᾶσαν μεταβολὴν πρὸς τὰ κρείττω, τὰ τῆς Δύ-
σεως προϊόντα ὑπερέχουσι τῶν τῆς Ἀνατολῆς. Μετὰ ταῦτα κα-
τέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως τοιούτων ἑταιριῶν καὶ εἰς
τὴν Ἀνατολὴν, ἂν θέλωσιν οἱ Ἀνατολίται, εἶπε, νὰ ἐξευγενί-
σωσιν ἑαυτοὺς καὶ νὰ ἐκπλήξουν τὸν κόσμον καὶ ἄλλην μίαν
φορὰν μὲ θαύματα. Κατέληξε δὲ τὸν λόγον ὁ Κ. Γούδας ὡς
ἑξῆς περίπου. Ἄς ἐπικαλεσθῶμεν, Κύριοι, τὴν Θεῖαν ἀντίληψιν
καὶ ἄς θέσωμεν σήμερον τὰ θεμέλια, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ μετα-
γενέστεροι θὰ ἐποικοδομήσωσι τὴν κωρωνίδα τῆς εὐημερίας καὶ
τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος μας· ἄς μὴ λησμονήσωμεν δὲ, ὅτι
ἐφ' ὅσον πεινώμεν κάθε Κυβέρνησις θὰ ἦναι κακὴ, διότι δὲν
θὰ ἔχη μὲ τί νὰ μᾶς χορτάσῃ· καθὼς ὁμως χορτάσωμεν, κάθε
Κυβέρνησις θὰ ἦναι καλὴ, διότι πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους
οὐδεὶς Ἕλληνα στερεῖται πατριωτισμοῦ.»

«Μετὰ ταῦτα ἐσυζητήθη ἂν πρέπη ἡ ἑταιρία νὰ περιλαμβάνη
ὅλην τὴν Ἀνατολὴν, ὅπως ἐπρότεινεν ὁ Κ. Γούδας ἢ μόνην τὴν
ἐλευθέραν Ἑλλάδα· ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου, ἂν καὶ οἱ
πλειότεροι ἐκλιναν ὑπὲρ τοῦ περιορισμοῦ, ἀφέθη εἰς τὴν ἐπι-
τροπὴν, ἥτις θὰ συντάξῃ τὸ καταστατικόν. Πιστεύομεν ὁμως
ὅτι τὰ πεφωτισμένα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς δὲν θὰ θελήσωσι ν'
ἀποκλείσωσι κατὰ τὸ δυνατόν τῶν εὐεργετημάτων τοιαύτης
ἑταιρίας τοὺς συμπατριώτας τῶν Ζωσιμάδων, τοῦ Βερναρδάκη,
τοῦ Σίνα, τοῦ Ράλλη, τοῦ Σεκιάρη, τοῦ Καράλη καὶ ἄλλων, ἐκ
τῶν ὁποίων εἰς καὶ μόνος δύναται ν' ἀναδεχθῇ ὅλα τὰ ἐξοδα τῆς
ἑταιρίας, ἐν ᾧ ἂν θὰ προσμένῃ αὕτη ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς συν-
δρομὰς φοβούμεθα, ὅτι ὀλίγους πόρους θὰ ἔχη νὰ διαθέτῃ.»

«Ἐπειτα ἐσυζητήθη ἂν πρέπει ἡ ἑταιρία νὰ περιλαμβάνη καὶ
τὸ ἠθικὸν μέρος, δηλαδὴ νὰ βραβεύῃ καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀρετὴν,
ὅπως ἐπρότεινεν ὁ Κ. Γούδας, ἢ μόνον τὰς γεωργικὰς ἀρετάς·
ἡ πλειονοψηφία παρέδεχθη τὸ δεύτερον· ἔπειτα ἐξελέχθη ἐπι-
τροπὴ, ἵνα συντάξῃ τὸ καταστατικόν, συγκειμένη ἐκ τῶν Κυ-
ρίων Δοσίου, Γούδα, Χαραλάμπους, Σπηλιοστάκη, Σωτηροπού-
λου, Ἀντ. Παπαδάκη καὶ Θ. Ὀρφανίδου. Εἶθε νὰ καταρτισθῇ
μίαν ὥραν ἀρχήτερα ἡ ἑταιρία αὕτη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προσδο-
κῶνται μεγάλα καλὰ εἰς τὴν κοινωνίαν μας. Κατὰ τὴν κρίσιν

μας δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἠθικὸν μέρος δὲν ἔπρεπε ν' ἀπορρίφθῃ, χω-
ρις κἂν ν' ἀναγνώσωσι τινες τὸ σχέδιον τοῦ Κ. Γούδα· διότι
κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο κάλλιστα, νομίζομεν, ἐδύνατο νὰ συμ-
βαδίσωσι τὸ ἠθικὸν μὲ τὸ ὑλικόν· ἡμεῖς τοῦλάχιστον ὅλα τὰ
εὔραμεν καλῶς σενηρμολογημένα, καὶ χαιρόμεθα διότι πρῶτοι
ἡμεῖς διὰ τῆς ἐφημερίδος μας ἐσυστήσαμεν τὴν προσοχὴν τῆς
Κυβερνήσεως καὶ τῆς κοινωνίας εἰς τὰ σπουδαιότατα ταῦτα ἔργα
τοῦ Κυρίου Γούδα.

Κύριοι!

Σμικρὸν τι εἰάν θελήσῃ νὰ ἐρευνήσῃ τις μετ' ἐπιστασίας ἄ-
παντα τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ προϊόντα, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ ἀνθρώ-
που καὶ καταλήγων εἰς τὸ ἔντομον, καὶ θελήσῃ ἔπειτα νὰ πα-
ραβάλλῃ ταῦτα πρὸς τὰ ὁμοιοειδῆ προϊόντα τῆς Δύσεως δὲν θὰ
δυνήθῃ νὰ μὴ ἐκπλαγῇ ἐκ μιᾶς προφανεστάτης ἀντιθέσεως, τῆς
ἐξῆς.

Ὅτι δηλαδὴ ἐν μὲν τῇ Ἀνατολῇ τὰ πάντα σχεδὸν, καίτοι
προωρισμένα ὄντα τρόπον τινὰ ὑπὸ τῆς φύσεως, ἵνα καθέξωσι
τὴν πρώτην βαθμίδα μεταξὺ τῶν ὁμοιοειδῶν, τὰ πλείστα ὁμως
κατέχουσι κατὰ δυστυχίαν σήμερον δευτερεύουσάν τινα καὶ τρι-
τεύουσαν βαθμίδα. Ἐν δὲ τῇ Δύσει ἀντιστρόφως, καίτοι τὰ πάν-
τα σχεδὸν ἐκ φύσεως προωρισμένα ὄντα νὰ κατεχωσι δευτε-
ρεύουσάν τινα βαθμίδα, τὰ πλείστα ὁμως ὑπερέχουσι τῶν ἐν τῇ
Ἀνατολῇ ὁμοιοειδῶν.

Τὸ κύριον αἴτιον τῆς ἀντιθέσεως ταύτης προέκυψε καὶ ἐκ τῆς
διαφορᾶς τῶν περιπετειῶν, εἰς ἃς ὑπέκυψεν ἄχρι τοῦδε ἕκαστον
τῶν μερῶν τούτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἀλλ' οὐχ ἤττον εἰς τοῦ-
το συνετέλεσε καὶ ἡ θέλησις τῶν ἀνθρώπων. Ἐν μὲν τῇ Δύσει
οἱ ἄνθρωποι, εὐνοϊκώτερας ἔχοντες τὰς περιστάσεις, ἠθέλησαν
πρῶτον νὰ ἐξευγενίσωσιν ἑαυτοὺς, κ' ἔπειτα νὰ ἐξευγενίσωσι
κατὰ τὸ ἐφικτὸν καὶ ἅπαντα τὰ περιστοιχίζοντα αὐτοὺς ὄντα,
ψυχικά τε καὶ ἄψυχα. Ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ οἱ ἄνθρωποι, πιεζό-
μενοι ὑπὸ δυσμενῶν περιστάσεων, σμικρὸν κατὰ σμικρὸν ἐστε-
ρήθησαν καὶ αὐτῆς τῆς θελήσεως. Καὶ ἐντεῦθεν προέκυψεν, ὥστε
εἰς μὲν τὰς ἄλλοτε κατοικίας τῶν ἀγρίων θηρίων τῆς Δύσεως
ἤδη παράγονται τὰ εὐγενέστερα προϊόντα τοῦ κόσμου, ὡς νὰ
οἰκῶσιν ἐν αὐταῖς ἄγγελοι μᾶλλον ἢ ἄνθρωποι. Εἰς δὲ τὰς ἄλ-
λοτε μυθολογουμένας κατοικίας τῶν Θεῶν, εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο,

τὸ ὅποιον ὁ δημιουργὸς τοῦ παντὸς προώριζεν ἴσως καὶ ὡς ἐπίγειον παράδεισον, τὰ πάντα φεῦ! ἐξεφυλίσθησαν, οὐδ' αὐτοῦ ἴσως τοῦ ἀνθρώπου ἐξαιρουμένου.

Εἰσδύσαντος ἤδη τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὁσημέραι αἰρουμένων πάντων τῶν προσκομμάτων καὶ ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς, καιρὸς εἶναι νὰ θελήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἐξευγενίσωμεν ἑαυτοὺς καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς ὄντα. Καὶ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ν' αὐτοσχεδιάσωμεν πρὸς τοῦτο, ἀρκεῖ μόνον νὰ μεταφέρωμεν ἀπὸ τῆς Δύσεως, ὅτι αὕτη μετέλαβεν ἄλλοτε ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀνέπτυξεν ἢ, ἂν θελήτε, καὶ ἐπολυπλασίασε μάλιστα, ὡπερ ὁ φρόνιμος δούλος τὸ δανεισθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ τάλαντον.

Θελήσαντες νὰ ἐξευγενίσωσιν ἑαυτοὺς καὶ τὰ περὶ αὐτοὺς οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ τῆς Δύσεως συνέστησαν κατὰ μίμησιν ἴσως τοῦ Πυθαγόρα, ἀπείρους ἑταιρίας πρὸς ἐνίσχυσιν ἢ βράβευσιν παντὸς ὅ,τι ἡ φύσις ἢ ἡ ἀνθρώπινος διάνοια παρ' αὐτοῖς παράγει. Καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκην ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα τὰ εὐεργετικώτατα ὑπὲρ τῶν κοινωνιῶν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια προὔξενησαν εἰς τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς τῆς Δύσεως ἢ σύστασις τοιοῦτων ἑταιριῶν διότι πολλοὶ ἐξ ὑμῶν εἶδατε θεβαίως παρ' αὐτοῖς τὸ τεράστιον μέγεθος, τὸ ὅποιον ἔλαβον π. χ. οἱ ἵπποι των· πολλοὶ εἶδατε τὸ τεράστιον πάχος, τὸ ὅποιον λαμβάνουσι οἱ βόες των καὶ ἅπαντα σχεδὸν τὰ χρησιμεύοντα πρὸς τροφήν τοῦ ἀνθρώπου ζῶά των. Πολλοὶ ἐξ ὑμῶν εἶδατε τὴν τεραστίαν καλλονὴν καὶ τὴν ἀρίστην ποιότητα τὴν ὁποίαν ἔλαβον παρ' αὐτοῖς ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ὄσπριά των, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ λαχανικά των ἢ καὶ αὐτὰ ἄνθη των. Πολλοὶ ἐξ ὑμῶν εἶδατε θεβαίως καὶ αὐτὴν τὴν τεραστίαν παραγωγικότητα, τὴν ὁποίαν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ τῆς Δύσεως ἠνάγκασαν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν φύσιν νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ εἰς τὰς γαίας των. Ὅσα παράγει ἐν μόνον στρέμμα γῆς παρά τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς τῆς Δύσεως δὲν παράγουσιν οὔτε πεντήκοντα οὔτε ἑκατὸν στρέμματα ἐκ τῆς παρ' ἡμῖν γῆς, καίτοι φύσει οὕσης παραγωγικωτέρας ταύτης.

Ἀλλὰ πῶς θέλετε νὰ μὴ μεταβληθῶσι τὰ πάντα ἐπὶ τὰ κρείττω παρά τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς τῆς Δύσεως καὶ νὰ μὴ ἐκφυλισθῶσι τὰ πάντα παρ' ἡμῖν, ὅταν ἐκεῖ μὲν πάσαν πρὸς τὰ κρείττω μεταβολὴν ἰχνηλατοῦσι καὶ βραβεύουσι μύριαι ἐνθαῤῥυντικάι ἑταιρίαι· παρ' ἡμῖν δὲ καὶ αὐτῇ ἡ εὐεργικωτάτη

τῶν ἀνακαλύψεων, καὶ αὐτὴ ἢ πρὸς τὸ βέλτιον μετατροπὴ τοῦ φαύλου καὶ ἐκπεφυλιγμένου ἐνδέχεται νὰ συνταφῆ μετὰ τοῦ ἀνακαλυπτοῦ ἢ τοῦ καλλιεργητοῦ τῆς φύσεως; Πῶς θέλετε νὰ μὴ φθισαῖ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ Ἀνατολὴ, ὅταν ἐν αὐτῇ οὐδεὶς σχεδὸν ὑπάρχει ὁ καθοδηγῶν, οὐδεὶς ὁ βοηθῶν, καὶ οὐδεὶς ὁ βραβεύων τὸν Ἀνατολικὸν λαὸν εἴτε εἰς τὰ καθημερινὰ ἔργα του, εἴτε εἰς τὰς βελτιώσεις του, εἴτε εἰς τὰς ἀνακαλύψεις του; Ἄλλ' αἱ Κυβερνήσεις; ὦ καθῆκον τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἀνατολῆς κατέστη τὸ νὰ τιμωρῶσι μόνον τὰ κακά· σπάνια εἶναι αἱ Κυβερνήσεις ἐκεῖναι, αἵτινες ἔχουσι καιρὸν ἢ διάθεσιν ν' ἀμείψωσι καὶ τὰ κακά· τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲ ὡς καλλιτέραν τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον ἤθελον θεωρήσει ἐκείνην, ἥτις διὰ σοφῶν νόμων ἤθελεν ἀρεὶ τὰ προσκόμματα, καὶ διὰ πατρικῆς διοικήσεως ἤθελε παρέξει ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἤθελε κάμει ὀρθὴν καὶ οὐχὶ ἀντίστροφον χρῆσιν τῆς ποινῆς καὶ τῆς ἀμοιβῆς μόνον εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς. Ἐγὼ τοῦλάχιστον οὐδέποτε σχεδὸν ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἤκουσα νομάρχην τινὰ ἢ διοικητὴν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν νὰ προτείνῃ εἰς τὴν Κυβέρνησίν του νὰ δώσῃ βραβεῖόν τι εἰς τὸν δεινὰ πολίτην, διότι ἐξήσκησε τὴν δεινὰ ἀρετὴν ἢ εἰς τὸν δεινὰ γεωργόν, διότι ἐπηύξησε τὰ προϊόντά του ἢ εἰς τὸν δεινὰ κτηνοτρόφον, διότι μετέβαλεν ἐπὶ τὰ κρεῖττω τὸ εἶδος τῶν τρεφομένων ὑπ' αὐτοῦ κτηνῶν ἢ εἰς τὸν δεινὰ δενδροκόμον, διότι ἐκαρπώθη πλείοτερον ἐκ τῶν δένδρων του ἢ ἂν τις ἐπρότεινε, σπανιώτατα ἤκουσα, ὅτι εἰσηκούσθη· διότι αἱ Κυβερνήσεις, ὡς γνωστὸν, ἔχουσιν ἄλλας σπουδαιότερας ἀσχολίας.

Καὶ μὴ νομίσητε, Κύριοι, ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἢ καὶ πάσης τῆς Ἀνατολῆς ἀποδίδει σμικρὰν τινα ἀξίαν εἰς τὰ τοιαῦτα τῆς ἰκανότητος καὶ τῆς ἀρετῆς του βραβεῖα, ὅταν μάλιστα ταῦτα ἀπονέμονται ὑπὸ ἐταιριῶν· τούναντίον μάλιστα πολλοὺς μὲν ἐκ τῶν πολιτικῶν μας εἶδον, μὴ φέροντας τὰ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων ἀπονεμηθέντα αὐτοῖς παράσημα· οὐδένα δὲ ἐκ τῆς τάξεως τοῦ λαοῦ μὴ ἐνασμενιζόμενον ἰδίως διὰ τὸ βραβεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τυχὸν ἔλαβε παρ' ἐταιρίας τινός, ὡς γέρας τῆς ἐπιμελείας του, τῆς νοημοσύνης του, ἢ ἄλλης τινός ἀρετῆς του.

Μία τῶν κατεπειγουσῶν παρ' ἡμῖν ἀναγκῶν ἦτον ἄλλοτε ἢ διάδοσις γραμμάτων καὶ καλῆς ἀνατροφῆς εἰς τὸ γυναικεῖον

φῦλον ἠθέλησάν τινες νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν θεραπείαν τῆς ἀνάγκης ταύτης διὰ τῆς συστάσεως τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας, καὶ σήμερον αἰσθανόμεθα ἅπαντες μίαν τῶν μεγαλειτέρων εὐχαριστήσεων, διότι βλέπομεν οὐχὶ μόνον ὁσημέραι θεραπευμένην γιγαντιαίως μάλιστα θήμασι τὴν ἀνάγκην ταύτην, ἀλλὰ καὶ παρακαθημένους ἤδη ἐνταῦθα τινὰς ἐκ τῶν κτηνοτροφῶν τῆς ἑταιρίας ταύτης ἐν μικρῷ διαστήματι χρόνου τὸ γυναικεῖον φῦλον, τυχόν καλοῦ καλλιεργητοῦ ἐν τῇ πατρικῇ μερίμνῃ τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας, ἔκαμε τεραστίας προόδους καὶ θὰ συντελέτη βεβαίως τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπλασιν Ἀνατολῆς. Τί δὲν ἐπαγγέλλονται οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐὰν τύχωσι καλῶν καλλιεργητῶν; Καλοὶ δὲ καλλιεργηταὶ τῶν λαῶν εἶναι, ὡς γινώσκετε, πανταχοῦ τοῦ κόσμου τὸ μὲν αἰ πατρικαὶ Κυβερνήσεις, διὰ τῆς εὐνομίας, τῆς πρὸς πάντας ἰσότητος, καὶ τῆς ἀσφαλείας· τὸ δὲ αἰ τοιαῦται ἑταιρίαι διὰ τῆς ἐνίσχυσεως τῆς ἀρετῆς πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς εὐμερείας.

Ἰπὸ τοιούτων ἀρχῶν ἐμπνεόμενος, ἅμα μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐκδόσεως τῆς Μελίσσης τῶν Ἀθηνῶν, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐδημοσίευσα ἐρεύνας τινὰς περὶ τῶν αἰτίων τῆς μὴ αὐξήσεως ἢ καὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τινὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ἔθειξα ἀμέσως τὸ περὶ συνεταιρισμοῦ σπουδαιότον ζήτημα, καὶ ἰδίως κατέδειξα τὴν ἀνάγκην συστάσεως ἑταιρίας πρὸς βελτίωσιν τῆς ἡθικῆς καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς δειροφυτείας· ἐκ τοῦ προχείρου δὲ συνέταξα κ' ἐδημοσίευσα καὶ σχέδιον ὀργανισμοῦ πρὸς σύστασιν τοιαύτης τινὸς ἑταιρίας· τὸ σχέδιον τοῦτο λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν τῆς γεραρχίας ταύτης ὀμηγύρεως.

Συντάσσω δὲ τὸ σχέδιον τοῦτο τοιαῦτά τινα εἶχον πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν. Πρῶτον τὸ νὰ παρακληθῇ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ λαοφιλὴς ἡμῶν Βασιλεὺς νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν κρηταίαν προστασίαν Του τὴν ἑταιρίαν ταύτην, καὶ δι' αὐτῆς οὐχ ἦτιον ἢ διὰ τῆς πατρικῆς του Κυβερνήσεως νὰ καλλιεργῆσθαι ὡς ἄλλος φιλόστοργος πατὴρ τὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἰδίως ὑπάρχοντα ἀγαθὰ σπέρματα, ἐν ἀναδειχθῶσι ταῦτα, Θεοῦ εὐδοχοῦντος, μεγάλαι ἐθνικαὶ ἀρεταί, καὶ εἰ δυνατόν ἐράμιλλοι ἐκείνων, δι' ὧν αὐτοὶ οὗτοι οἱ πρόγονοί μας Ἀνατολίται ἐξέπληξαν ἄλλοτε τὸν κόσμον μὲ θαύματα. Ποία δὲ εἶναι τὰ ἐλατήρια ἐκεῖνα, δι' ὧν δύναται τις παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἰδίως νὰ καλλιεργῆσθαι τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν σπέρματα, καὶ ποῖοι οἱ σκόπελοι, τοὺς ὁποίους

ὀφείλει ν' ἀποφύγῃ, ταῦτα πάντα ὑπέδειξα δι' ἄλλης μου προγενεστέρας πραγματείας, δύο περίπου μῆνας πρὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ λαοφίλου, ἡμῶν Βασιλέως δημοσιευθείσης.

Δεύτερον μέλημά μου ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ σχεδίου τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐταιρίας ἦτο τὸ ν' ἀποχωρίσω αὐτὴν διὰ Κινεζικῶν, οὕτως εἶπεῖν, τοιχῶν πάσης πολιτικῆς, πάσης θρησκευτικῆς καὶ πάσης φυλετικῆς ἀποχρώσεως. Ἡ ἐταιρία αὕτη κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον πρέπει ν' ἀποβλέπῃ μόνον εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἠθικῆς καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὕλικῆς εὐημερίας ἢ δυνατόν κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν.

Κατὰ τρίτον λόγον ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ καταστήσω διὰ τοῦ σχεδίου τούτου τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐταιρίας προσιτὴν αὐτὴν εἰς πάντα τὸν βουλόμενον· δύο μόνον προσόντα ἀπῆρτησα νὰ ἔχη ὁ θέλων νὰ γείνη μέλος αὐτῆς. Ἄ) νόμιμον ἡλικίαν, καὶ δεύτερον βίον δικαστικῶς τοῦλάχιστον ὀστιγματίστον. «Πᾶς ὃ μὴ ὑποστὰς ποιήνῃ ἔνεκα ἀτιμοτικῆς πράξεως καὶ ὑποσχόμενος νὰ μὴ συναλλάσῃτε τοῦ λοιποῦ ἐν γνώσει μὲ τοὺς ὑποστάντας τοιαύτην ποιήνῃ δύναται νὰ γείνη μέλος τῆς ἐταιρίας, ἀρκεῖ μόνον νὰ θέλει νὰ πληρῶνῃ δώδεκα κατ' ἔτος δραχμάς.»

Τέταρτον καὶ σπουδαιότερον μέλημά μου ἦτο ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ σχεδίου τούτου τὸ νὰ κατασταθῇ ὅσον ἔνεστι γενικωτέρα καὶ εὐκολωτέρα ἢ ἄμιλλα, καὶ ν' ἀποδεικνύηται παρ' ἐκάστῳ ἢ πρόοδος ἀνευ πολλῶν διατυπώσεων.

Ἀνέκφραστον δι' ἠσθάνθην εὐχαρίστησιν, ὅτε πρὸ τινῶν μόλις ἡμερῶν ἔμαθον, ὅτι καὶ ἄλλοι μεγαλειτέραν ἐμοῦ πείραν ἔχοντες, πρὸ χρόνων πολλῶν εἰργάσθησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου. Κατὰ περίεργον μάλιστα σύμπτωσιν αἱ ἀρχικαὶ βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθησαν οἱ ἀξιότιμοι οὗτοι συμπολιταὶ ἡμῶν πρὸς καταρτισμὸν τοιαύτης ἐταιρίας, συμφωνοῦσι σχεδὸν πληρέστατα πρὸς ὅσα ἐπ' ἐμοῦ ἐθεωρήθησαν ἀναγκαῖα, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς βάσεις. Προχθὲς ὁ Κύριος Δόσιος μοι ἀνέγνωσεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἀξιόλογόν τι σχέδιον, ἐτοιμασθὲν παρ' αὐτοῦ πρὸ τεσσάρων περίπου ἐτῶν πρὸ σύστασιν τοιαύτης ἐταιρίας· ὁμοίον τι περίπου ἀπεπειράθη πρὸ τινῶν μηνῶν νὰ ὀργανίσῃ καὶ ὁ ἀξιότιμος φίλος μου Κύριος Δ. Αἰνιάν.

Εὐχαρίσως δ' ἔμαθον ἀκολούθως, ὅτι καὶ ἡ Κυβέρνησις πρὸ πολλοῦ εἶχε συλλάβει τὴν ἰδέαν νὰ σχηματίσῃ τοιαύτην τινα ἐται-

ρίαν, και ὑπάρχει, ἂν δὲν λανθάνωμαι, ἕτοιμος καὶ ὀργανισμὸς ἢ μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίσημος ἐγκρισσις τῆς Κυβερνήσεως. Μ' ἐπληροφόρησαν μάλιστα, ὅτι ὑπάρχει καὶ χρηματικὸν τι κεφάλαιον, προωρισμένον ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς πυρῆν πρὸς σύστασιν τοιαύτης ἐταιρίας. Τὰ δὲ ὑπ' ἐμῷ περὶ τούτου δημοσιευθέντα, καίτοι ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ὑπὸ ἀπειρου γενόμενα, ἠξιώθησαν ὅμως, καθ' ἃς ἔχω θετικωτάτας διαβεβαιώσεις, πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἀνατολῆς εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Τοῦτο ἐπικυροῖ πληρέστατα ὅ,τι ἄλλοτε πρὸ πολλοῦ καὶ ἐπανειλημμένως μάλιστα ἐτόλμησα νὰ δημοσιεύσω, ὅτι διλαδῆ οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς ὠρίμασαν ἤδη, καλῶν τινῶν καλλιεργητῶν ἔχουσιν ἀνάγκην, ἵνα ἐκπληξῶσι τὸν κόσμον καὶ αὐτὸς μὲ θαύματα.

Δὲν ἤρμοξε βεβαίως εἰς ἐμὲ ν' ἀναγνώσω ἐνταῦθα, ἐνώπιον μάλιστα τοιαύτης γεραρᾶς ὀμηγύρεως, ὅσα οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὁμογε-εῖς, ἐξ ὧν τοὺς πλείστους οὔτε ἐξ ὀψεως ἔχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζω, μοὶ γράφουσι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνδέχεται παρατίσι μὲν νὰ ἐγεννήθῃ ἡ ἰδέα τοῦ προῦρου νὰ ἀσχληθῶμεν ἀπὸ τοῦδε εἰς τοιαῦτα πράγματα, παρ' ἄλλοις δὲ ἐνδέχεται νὰ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα τοῦ ἀνεφίκτου ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως μέσων, διὰ τοῦτο ἃς μοὶ ἐπιτραπῇ ν' ἀναγνώσω ἐνταῦθα περικοπᾶς τινος τῶν γραμμάτων τούτων.

Γαλάτσι 4 Ἀπριλίου 1864.

Κύριε Α. Γούδα εἰς Ἀθήνας.

« Ὅτε πρό τινῶν ἡμερῶν μοὶ ἐπεδόθησαν παρὰ τοῦ ἐνταῦθα Προξενείου μας τὰ δύο πρῶτα φυλλάδια τῆς Μελίσσης σας ἡ πρώτη αὐτόματος κίνησις ἦτο νὰ τὰ ἐπιστρέψω τῇ ἐπιδόντι μοι αὐτά, πλὴν, οὗτος ἀμέσως ἐγένετο ἄφαντος, καὶ ἕως ὅτου καλῶς ἐνόησω τί ἦτο τὰ φυλλάδια ταῦτα καὶ διὰ τί μοὶ ἐδίδοντο, ἐπέρασαν λεπτά τινα, καὶ ὅταν μάλιστα εἶδον ὅτι καὶ ἡ συνδ-ομὴ εἶναι εὐτελής, εἶπον καθ' ἑμαυτὸν, ἃς πετάξω δέκα πέντε δραχμάς καὶ τὸν χρόνον τοῦτον.»

« Μετὰ τὸν συλλογισμὸν τοῦτον περιεργείας μᾶλλον χάριν πῆρξις τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἐπὶ τοῦ κειμένου, καὶ ὦ τῆς ἀπορίας μου! ἀντὶ τῶν φλυαριῶν, τῶν πάντοτε ἄνευ οὐσίας, ραιωνίως ἄνευ ὠφελείας, συνήθως δὲ ἐπιβλαβεστάτων, προσθε-

πένιατε καὶ σχολαστικωτάτων . . . . εἶδεν πράγματα θάσιμα, ὑπράγματα κοινωφελῆ, πραγματικὰς ἀληθείας, καὶ συμφέροντα ἠπρακτὰ ἐξ ἐκείνων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ τόπος μας διψᾷ καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζονται ἅπαντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη τῆς Ἑυρώπης, καὶ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πᾶν ἔθνος ἐννοοῦν καὶ θέλον τὴν πρόοδόν του, χρεωστεῖ νὰ ἐγκολπωθῆ τοῦτο καλῶς ἐν-
 ὤνησε καὶ ὁ Βασιλεὺς μας εἰπὼν ἐν τῇ προκήρυξί του, ὅτι
 ἠθέλει καταστήσει τὴν Ἑλλάδα, τῇ συνδρομῇ τῶν ἀρίστων ἐξ
 ἡμῶν πρότυπον Βασιλεῖον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ἀληθῶς ἡμεῖς
 νοί ἐξῶ περιμένομεν τώρα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ ἴδωμεν
 τοὺς ἀρίστους μας βοηθοῦντας τὸν Βασιλέα μας νὰ θάλῃ εἰς
 ἀπράξιν τὰς ἀρχάς, ἃς διεκήρυξε, καὶ ἡ θραδύτης μᾶς στενο-
 χωρεῖ οὐκ ὀλίγον.» . . . .

«Ἐν πρώτοις Σας συγχαίρω διὰ τὸν ἀγαθὸν ἀγῶνα, ὃν ἐν
 Ἑλλάδι . . . ἐγκαινιάζετε· νομίζω, ὅτι τοιαύτης ἐπαναστά-
 σεως εἶχε πραγματικὴν ἀνάγκην ἡ Ἑλλάς, καὶ οὐχὶ τῆς πολι-
 τικῆς· ἂν δὲ ἡ πολιτικὴ ἐπανάστασις ἐπέτυχε, δὲν ἐπέτυχεν,
 νείμῃ διότι ἐφάνη ὑπὸ τὸ πρόσχημα ταύτης ἡ ἐπανάστασις,
 ἣν ἡμεῖς ἐγκαινιάζετε ἔχει τὰ πραγματικὰ ἀποτελέσματα,
 νὰ διεκέρυττεν ἡ ἄλλη ὑπὸ τὴν ἔποψιν ὅμως ταύτην αἱ ἐθνοσω-
 τήριαι ἀρχαί Σας ἔχουν ἀνάγκην μεγάλης δημοσιότητος, εἰς
 τρόπον ὁποῦ νὰ ἦναι ἡ τακτικὴ καὶ μόνη ἀνάγκωσις σύμπατος
 τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ἀνατολικοῦ λαοῦ» . . . . .

Ἐνταῦθα ὁ ἀξιώτιμος ὁμογενὴς προτείνει σχεδὸν τι καλὸν
 καὶ θεῖον ἴσως, ἀλλὰ δυστυχῶς δυσεκπλήρωτον κατὰ τὰς πα-
 ρούσας μάλιστα περιστάσεις ὑπ' ἐμοῦ τοῦλάχιστον, ὅπως ῥη-
 τῶς ἐκφράζεται περὶ τούτου ὁ καλὸς κάγαθος ὁμογενής.

Κατὰ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν ἔλαβον ἐκ Πετροπόλεως
 ἑτέραν τινὰ ἐμφαντικωτέραν ἐπιστολήν, τῆς ὁποίας συγχωρή-
 σατέ με νὰ σᾶς ἀναγνώσω ἀποσπάματά τινα.

Ἐν Πετροπόλει 10 Ἀπριλίου 1864.

«Ἐν τῷ περιοδικῷ ἡμῶν συγγράμματι «*Ἱατρικὴ Μέλισσα*»
 μετὰξὺ πλείστων ὄσων πρακτικῶν ἰδεῶν καὶ συμβουλῶν ὄντως
 πατρικῶν, ἐν οἷς . . . . συμβουλεύετε τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ἐ-
 πιληφθῶσι τῆς δένδρουστείας ἰδίως ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὅπως κατα-
 σωσιν αὐτὴν ἐνδρὸν καὶ καρποφόρον, ἐξ ἀνδρῶν καὶ ἀκάρπων.

Πρὸς μείζονα δὲ ἐπιτυχίαν τούτου προτείνετε τὴν σύστασιν Ἀνατολικῆς ἑταιρίας. Τοσοῦτον δὲ μὲ καταγοήτευσεν ἡ ἰδέα αὐτή, ὥστε ἐπὶ τοῦ γεύματος ἐλλάλησα περὶ τούτου. Ὁ δὲ Κύριος Β. . . . . ἐπαινέσας τὴν ἰδέαν ταύτην, εἶπεν, εὐχαρίστως προστατεύσω τὴν ἑταιρίαν ταύτην τὸ κατὰ δύναμιν. Σὰς ἀναγγέλλω περὶ τούτου, ἵνα σχηματίσῃτε συμβούλιον ἐξ ὧσων δύνασθε προσώπων καὶ γράψετε πάραυτα πρὸς τὸν Κύριον Β. . . . . διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου, ἐξαιτούμενοι τὴν προστασίαν τοῦ ἀγαθοῦ τούτου πατριώτου· τεθήτω δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἑταιρίας ταύτης ὁ Βασιλεὺς· τούτο καὶ τιμὴν περιποιήσεται Αὐτῷ καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου ἀπαιτεῖ. Γράψατε συγχρόνως πρὸς τοὺς Κυρίους . . . . . ἐνταῦθα ἐπαριθμεῖ τὰ ὀνόματα διαφόρων ὁμογενῶν, καὶ ἀμετρον ἐπιθυμίαν καὶ μεγάλην δύναμιν ἐχόντων νὰ συνδράμωσι τοιαύτην ἑταιρίαν.»

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων, ἐπαναλαμβάνω δὲ νὰ σὰς διαβεβαιώσω Κύριοι, ὅτι ὅσα, γράφουσι πρὸς ἐμὲ περὶ τοῦ ἐντεκειμένου τούτου οἱ ἀξιοτίμοι ὁμογενεῖς, τὰ γράφουσιν ὀρμώμενοι μόνον ἐξ ἀγνοῦ αἰσθήματος ἀκραιφνοῦς πατριωτισμοῦ, διότι, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, οὐδέποτε εὐτύχησα ν' ἀξιωθῶ τῆς προσωπικῆς γνωριμίας οὐδενὸς τούτων, οὔτε ἀλληλογραφίαν τινὰ προγενεστέραν μετὰ τινος ἐξ αὐτῶν εἶχον, οὔτε τὰ ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθέντα ἐτόλμησα νὰ τοῖς πέμψω ἀπ' εὐθείας· τούναντίον μάλιστα ὁ ἐν Πιερουπόλει ὁμογενὴς ἐκ τύχης φαίνεται εἶδε μόνον τὸ περὶ συνεταιρισμοῦ φυλλάδιον τῆς Μελίσσης τῶν Ἀθηνῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαλεῖ αὐτὴν ³ *Ἰατρικὴν Μελίσσαν*.

Προχθὲς δ' ἐξεφράσθη παρὰ τινων ἡ ἰδέα τοῦ νὰ συστήσωμεν οὐχὶ ἐνθαρρυντικὴν, ἀλλὰ μετοχικὴν ἢ ἐργολαβικὴν ἑταιρίαν. Δὲν ἀποκρούω τὴν ἰδέαν ταύτην, τούναντίον μάλιστα περὶ αὐτῆς πραγματεύομαι ἐν ἐκτάσει διὰ τοῦ κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην δημοσιευθησομένου φυλλαδίου, τοῦ ὁποῦ ἐξητυπώθησαν ἄρτι τὰ περιέχοντα τὴν πραγματείαν ταύτην φύλλα, καὶ εὐχαρίστως ὑποβάλλω τὰς περὶ τούτου σκέψεις μου εἰς τὴν γερὰν ὁμήγυριν.

Ἄλλα φρονῶ, ὅτι πρὶν εἰ ἀναδεχθῶμεν ἐπιχειρήσεις, ὀρθότερον ἦθελεν εἶσθαι νὰ συστήσωμεν πρῶτον τὴν ἑταιρίαν, ὑπὸ ὅλιγας ἐνθαρρυντικὴν ἐποψιν. Ἀκολούθως δὲ ἀναλόγως τῶν πόρων μας δυνάμεθα ν' ἀναδεχθῶμεν καὶ ἐπιχειρήσεις. Ἄλλως δὲ μετοχικὰς ἑταιρίας πρὸς ἐκτέλεσιν μεγάλων καὶ ἐπωφελεστάτων ἐπιχειρήσεων δὲν θὰ θραδύνωσιν, ἐλπίζω, νὰ συστήσωσιν ἄλλοι,

τῇ συμπράξει βεβαίως καὶ πολλῶν ἐξ ἡμῶν, πλειότερα ὁμως μέσα καὶ κερδοσκοπικώτερον, οὕτως εἶπεν, πνεῦμα ἔχοντες.

Δι' ἡμᾶς δὲ ἰκανὸν εἶναι, νομίζω, ἐπικαλούμενοι πρῶτον ἐν χριστιανικῇ κατανοίᾳ τὴν θείαν ἀντίληψιν. ἔχοντες ἐκ προομιῶν καὶ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τοῦ Σεβασμιωτάτου ἀγίου Μητροπολίτου, νὰ θέσωμεν σήμερον τὰς βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ μετεγενέστεροι ἡμῶν θὰ ἐποικοδομήσωσι τὴν κωρωνίδα τῆς εὐημερίας, τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς προσφιλεστάτης ἡμῶν πατρίδος. Ἄς μὴ λησμονήσωμεν δὲ Κύριοι, ὅτι ἐφ' ὅσον πεινώμεν, πᾶσα οἷα δὴ ποτε Κυβέρνησις, καὶ τὸν Σωκράτην ἂν ἔχη Πρόεδρον καὶ τοὺς ὁμοίους τοῦ Φωκίωινος καὶ τοῦ Ἀριστείδου ἂν ἔχη ὑπουργούς, θὰ ἦ αἰ κακὴ, κατὰ τινὰς δὲ θὰ ἦναι καὶ ἀξία ἀγγόνης διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι δὲν θὰ ἔχη μὲ τί νὰ μᾶς διαθρέψῃ· ἅμα δὲ καὶ διὰ τῆς συστάσεως τοιούτων ἐταιριῶν χορτάσωμεν, τότε πᾶσα Κυβέρνησις θὰ ἦναι ἐθνικὴ καὶ πατριωτικωτάτη, διότι πρὸς καύχημα τοῦ ἔθνους ἡμῶν παρ' οὐδενὸς Ἕλληνας ἐλλείπει ὁ πατριωτισμός.

Ἦδη δὲ ἄς μοι ἐπιτραπῇ ν' ἀναγνώσω ἢ ἄλλος τις ἄς εὐαρεστηθῇ ν' ἀναγνώσῃ τὸ ἐντυπον σχέδιον τοῦ κανονισμοῦ, τὸ ὁποῖον πρὸ δύο μηνῶν συνέταξα καὶ ἐδημοσίευσα (1).

Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Λενορμάνου.

Ἐν τῇ ἀπερὶ φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως τῆς νηπιακῆς ἡλικίας τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν ἡ πραγματεία ἐλάβομεν ἀφορμὴν ν' ἀναιρέσωμεν ἐν παρόδῳ συκοφαντίας τινὰς τοῦ Κυρίου Γρενιέρου κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐνθυμοῦνται βεβαίως οἱ ἀναγνώσται, ὅτι ὁ Κύριος Γρενιέρος, μεταξὺ τῶν ἄλλων μομφῶν, τὰς ὁποίας ἀφειδῶς ἐξετόξευσε καθ' ἡμῶν, εἶναι καὶ ὅτι εἴμεθα ἀφιλόξενοι αἰ Ἕλληνας πρὸς προσκαλοῦσι, λέγει, νὰ καπνίσῃς, νὰ πάρῃς καφὲ καὶ γλυκύσματα, νὰ ὀμιλήσῃς πολιτικὰ, καὶ νὰ χορεύσῃς, οὐδέποτε ὁμως γὰ φάγης.»

(1.) Ἰδὲ Μελίσσης Ἀθηνῶν τόμος α'. σελ. 112.